

Dnr 20211101-1

Hörselskadades Riksförbund
Box 1068, 164 25 Kista
besök: Isafjordsgatan 30B, Kista
tel: +46 (0)8-457 55 00
e-post: hrf@hrf.se
www.hrf.se • www.hörsellinjen.se

2021-12-21

Till
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
esbjorn.akesson@regeringskansliet.se

Diarienummer S2021/07176

Trygghetspension bra för långtidssjuka med hörselskada

Det förslag till Trygghetspension som promemorian ”Stärkt trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga” presenterar (Socialdepartementet 2021/07176) är ett bra och nödvändigt komplement till den stegvisa höjning av riktåldern för pension som genomförs. Hörselskadades Riksförbund, HRF, ger det sitt fulla stöd. Det kommer att få stor och positiv effekt på livskvalité och levnadsnivå för många personer med en funktionsnedsättning, däribland personer med en hörselnedsättning.

Det är förståeligt att tidpunkten för pensionering för befolkningen som helhet flyttas uppåt när allt fler lever allt längre och blir allt friskare högt upp i åren. Att detta hittills skett utan hänsyn till dem vars kroppar efter ett långt arbetsliv inte orkar ”de sista milen” är däremot oförsvarligt.

När de inte längre klarar arbeten de har tvingas de ofta under de sista åren i arbetskraften att under förnedrande former söka alla andra förekommande arbeten på arbetsmarknaden. Något som inte leder till anställning eftersom de inte är i tillräckligt gott fysiskt skick, varför de på nytt återförs till sjukskrivning och en tillvaro under ekonomiskt knappa förhållanden. Cirkeln sluts sedan med förtida uttag av ordinarie pension, vilket de facto innebär en betydligt lägre levnadsnivå under resten av livet.

Förslag som förhindrar livslång låg pension

Den konstruktion för Trygghetspension som föreslås är att personer som har högst fem år kvar till den ålder där sjukersättning inte längre kan beviljas, idag 65 år, och uppfyller vissa medicinska kriterier kan få sjukersättning fram till ordinarie pension. Det är ett rimligt förslag. Det bygger dock på en individuell bedömning med allt vad det innebär av risker för felslut på grund av okunskap och byråkratisk stelbenthet. Förslaget förutsätter därför att Försäkringskassan, FK, förmår göra en seriös och generös bedömning. Den hårda kritik som under flera års tid riktats mot FK för stelbenta bedömningar, ofta i strid med medicinska utlåtanden, skapar emellertid oro kring detta. Att Regeringen gett FK bakläxa för allt mer okänsliga och verklighets-

befriade bedömningar i samband med sjukersättning och långtidssjukskrivningar är lovande, men ansvariga politiker har även fortsättningsvis ett ansvar för att FKs bedömningar i frågor som dessa får en mer verklighetsförankrad karaktär.

Personer med funktionsnedsättning utanför debatten

Förslaget om Trygghetspension presenterades först som en del i utredningen ”En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU2021:69)” och har varit föremål för en omfattande diskussion. Tyvärr har denna nästan uteslutande utgått från personer med yrken som innebär tunga lyft och andra fysiskt ansträngande arbetsmoment som byggnadsarbetare, vårdbiträden eller lantbrukare. Den stora grupp på arbetsmarknaden som utgörs av personer med en funktionsnedsättning har sällan eller aldrig uppmärksammats i debatten.

Det är ytterst beklagligt eftersom många i den gruppen har råkat illa ut när pensionsåldern successivt har höjts. Det handlar bland annat om personer med en medfödd funktionsnedsättning som gör att kroppen inte orkar ett lika långt arbetsliv som andra. En annan grupp som berörs är de många personer som under sitt yrkesliv drabbas av en funktionsnedsättning på grund av brister i arbetsmiljö eller helt enkelt som en följd av stigande ålder. Dit hör den växande grupp av yrkesverksamma personer med en hörselnedsättning. Denna grupp är stor och den fortsätter att växa i takt med att den demografiska utvecklingen leder till att arbetskraften blir allt äldre.

Att i dagens arbetsliv, där kommunikation blir allt viktigare, höra dåligt innebär en ökad fysisk och psykisk arbetsbelastning. Allt mer kraft måste användas för att höra vad som sägs och följa med. Vilket leder till trötthet, utmattning och ökad stress, något som inte minst Arbetsmiljöverkets olika förordningar understryker. I ett längre perspektiv ökar utsattheten för åkommor som högt blodtryck och hjärtproblem. Följden riskerar bli allt större svårigheter att klara jobbet, allt längre perioder av sjukskrivning och till slut ett förtida uttag av pension. Med märkbart lägre levnadsnivå som följd.

För många i denna kategori skulle förslaget till Trygghetspension kunna vara vägen till en förhöjd livskvalité under många år som pensionär. Samtidigt får inte ökade möjligheter till sjukersättning ses som en ersättning till bättre arbetsmiljö. Med bättre ljudmiljö på arbetsplatser som exempelvis undervisningslokaler, kontorslandskap och servering skulle tal och kommunikation bli enklare att uppfatta för alla, och störst skulle effekten bli personer med en hörselnedsättning.

Om det därtill blev lättare att få erforderliga arbetshjälpmedel och individuell anpassning skulle många fler hörselskadade kunna göra en fullgod arbetsinsats ända fram till ordinarie pensionering. Till fördel för både dem själva och för samhället.

Några konkreta synpunkter på promemorians förslag

1. Den föreslagna 15-årsgränsen

Enligt förslag ska en sökande som har högst 5 år kvar till den ålder då sjukersättning inte längre kan ges få sin arbetsförmåga bedömd enbart i relation till på arbetsmarknaden förekommande arbeten som personen ifråga har erfarenhet av under de senaste 15 åren. Om personen inte anses kunna ta något sådant arbete på grund av nedsatt arbetsförmåga ska sjukersättning ges fram till ordinarie pensionering.

Detta är en betydande förbättring mot nu gällande regler, vilka innebär att arbetsförmågan ska bedömas mot hela arbetsmarknaden inklusive skyddat arbete och arbete med lönebidrag. Samtidigt är 15 år en lång tid i dessa sammanhang. En hörselskadad som i 45-årsåldern haft en tjänst som mellanstadielärare men sedan bytt yrkesbana kan alltså vid 60 år nekas sjukersättning och istället hänvisas till att på nytt söka arbete på grundskolans mellanstadium. Detta trots att den extra arbetsbelastning det innebär att i ett sådant arbete ha en hörselnedsättning kan ha varit möjlig att klara vid 45 år ålder men kan vara övermäktig vid 60 år.

En hörselnedsättning är dessutom ofta en med stigande ålder fortskridande process. Det är inte bara möjligt utan också troligt att en person som i 45-årsåldern får en hörselnedsättning har fått sin hörsel ytterligare försämrad vid 60 år.

HRFs mening är att den tidsgräns mot vilken arbete ”som den sökande har erfarenhet av” bör vara betydligt kortare. Det bör också kunna göras en individuell prövning av tidsgränsens längd för personer med en funktionsnedsättning som förvärras med stigande ålder.

2. Förändring av varaktighetsbegreppet

Promemorian föreslår till skillnad mot utredningen (SOU 2021:69) att varaktighetsbegreppet inte ska ändras. Det handlar lite förenklat om huruvida den nedsatta arbetsförmåga som är en förutsättning för sjukersättning kan anses vara omöjlig att rehabilitera och gälla resten av livet för den sökande eller om den mjukare bedömningen ”stadigvarande nedsatt” ska gälla.

Promemorian bedömer att det bibehållande av dagens varaktighetsbegrepp som föreslås leder till att antalet personer som kan komma ifråga för Trygghetspension blir ca 300 personer lägre per år jämfört med utredningens förslag. Detta är helt och hållet marginellt sett ur ett kostnadsperspektiv, men har stor effekt för de som drabbas. Promemorians förslag framstår därför som såväl småaktigt som småsnålt i överkant. Det av utredningen ”En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och prevention (SOU 2021:69) föreslagna förändringen av varaktighetsbegreppet bör därför genomföras.

3. Deltidssjukskrivning ett alternativ

Försäkringskassan är i dag mycket ovilliga att godkänna sjukskrivning på 25 eller 50 procent. En konsekvens av detta är att många, inte minst personer med en hörselnedsättning, inte får möjlighet till den återhämtning och minskad stress som skulle ha gjorts

det möjligt att komma tillbaka och behålla ett arbete. De tvingas istället ”köra på” och när det inte längre går måste de lämna sin anställning.

En ökad användning av möjligheterna till sjukskrivning på 25 eller 50 procent bör nämnas som ett konstruktivt alternativ till sjukersättning i kommande proposition. Det skulle vara till fördel för den enskilde och det skulle vara till fördel för samhället om fler personer på så sätt kan bidra till egen försörjning istället för att erbjudas sjukersättning.

Vänliga hälsningar

A handwritten signature in blue ink that reads "Mattias Lundekvam". The signature is written in a cursive, flowing style.

Mattias Lundekvam
förbundsordförande, HRF